

Inskriftens början och slut är förlorade. Det råder dock ingen tvekan om att gravstenen ursprungligen lagts över Botulvs moder och över hans hustru Botaid. Nominativformen och avsaknaden av predikatsverb i det förlorade textpartiet antyder, att inskriften inletts med ett »här vilar». Avslutningen har sannolikt innehållit en uppmaning till förbön, t. ex. »envar som detta ser (läser) må bedja för deras själar». Liknande uttryck förekommer på den förlorade gravstenen G 5, på G 115, gravstenen vid Hammarby kyrka, Uppland (S. B. F. Jansson i Fornvännen 1959, s. 196) samt NIyR 227, 457.

Vätestenens formulering avviker sålunda från den gängse »X lät göra denna sten över Y». En av anledningarna till att den i stället följer det latinska mönstret »hic requiescit» skulle kunna vara, att de naturliga förutsättningarna för den traditionella avfattningen har saknats. Botulvs mor har sannolikt överlevt både sin make och sin son; likaså har sonhustrun Botaid överlevt sin make. Majuskelinskriften på en annan gravsten (Lindström 2, s. 85 nr 117), också den i Väte kyrkas korgolv, synes bekräfta detta förhållande: + HIC : REQUIESCIT : BOTVLVVS : DE : WESTER : HWETHIVM : QVI : OBIIT : ANNO : DNI : M : CC : XC : IIII : IIII NONAS : OCTOBRIS : CVIVS : ANIMA : REQUIESCIT : IN : PACE : AMEN.

Redan Ekdahl har sammanställt rungravhällen och denna gravsten över »Botulv från Västerväte, som dog den 4 oktober 1294», och Ekdahls reflektioner är typiska för hans uppsökande verksamhet, som inte alltid inskränkte sig till ett mekaniskt återgivande av de granskade texterna: »En runsten i Väte som till sin ungefärliga ålder bestämmes af den efter honom [i reseberättelsen] anförda munkstilsgrafstenen». Så följer de båda texterna, dokumentariskt återgivna. »Om dessa personer har det ej varit mig möjligt att få weta mer än hvad stenarne förwarat. Troligt är att de varit bönder, och att Botulf på sin höjd varit domare i Heideting, en post som då innehades af skickliga bönder. V. Hwäte är en stor bondgård och består af 1 3/4 mtl. och har Botulf således varit mäktig.»

Är antagandet att samme Botulv från Västerväte avses i båda inskrifterna riktigt, kan det vara rimligt att Botulv avlidit och fått sin grav ombesörjd före moderns och hustruns frånfalle. Man kunde visserligen ha väntat, att Botaid jordats i makens grav. Men om kvinnorna dött senare, kanske med kort tidsintervall, kan de av praktiska skäl ha fått en gemensam grav eller åtminstone gravsten. Båda gravarna torde för övrigt ha legat intill eller nära varandra i Västervätes gravkvarter. Och förlagan till runtextens inledning fanns inom räckhåll. Kanske har det åvilat Mundvald i Ringome att ombesörja sin systers gravsättning och gravskrift i Botulvs hemförsamling, vilket i och för sig skulle motivera, att hans namn också kommit med. En datering av G 173 till tiden omkring 1300 är fullt plausibel.

174. Väte kyrka

Pl. 30

Litteratur: L 1748, S 103, F 269, W 78. N. J. Ekdahl, Resa på Gotland 1826 (ATA), s. 35; J. G. Liljegren, Runlära (1832), s. 152; P. A. Säve, Reseberättelse 1852 (ATA), nr 9, samlingen S 170 II (konvolut 63) i UUB, Reseberättelse 1864 (ATA), s. 292, Gotland 1864 (hs S 40 n i UUB), s. 183; H. Pipping, Gotländska studier (1901), s. 113; O. v. Friesen, Anteckningar 1923, 1936 (UUB), s. 73 resp. s. 7; Herbert Gustavson, Gutamålet 1 (1940), s. 55 not 3; H. Wideen, Gotlands gravstenar 1945 (ATA).

Äldre avbildningar: P. A. Säve, teckningar i a. a. 1852 och i S 170 II (kopia i C. Säve, Runologiska anteckningar 15 a, ATA); J. W. Hamner o. O. v. Friesen foto 1923 (ATA).

Gravsten med runinskrift. Den ligger i korgolvets sydvästra hörn, omedelbart S om G 173.

N. J. Ekdahl ger i juli 1826 den första uppteckningen av gravhällens inskrift men nämner intet om belägenheten. Det gör däremot P. A. Säve den 22 juni 1852: »ligger å kyrkogården s. om kyrkan», förmodligen samma plats som O. v. Friesen anger 1923: »på kyrkogården, 5,73 m. från s. långhusmuren». 1936 kunde v. Friesen notera: »Stenen vid restaur. 1927–28 inlagd i korgolvet sv. hörnet.»

Grå kalksten. Svagt trapetsoid form. Längd 1,92 m, bredd 0,90–0,83 m. Runornas höjd 7 cm. Runin-

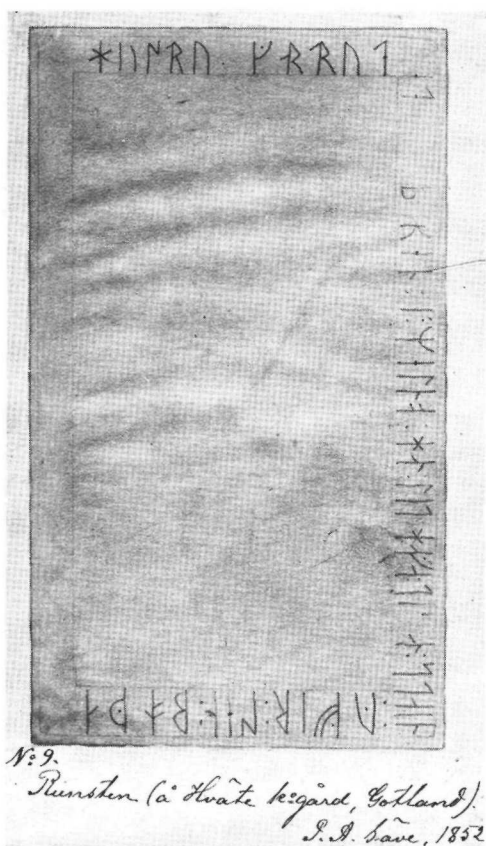

Fig. 33. G 174. Väte kyrka. Efter teckning av P. A. Sæve i Reseberättelse 1852.

ping i Gotländska studier (1901), s. 113. Båda är överens om att 21 **e** inte svarar mot ristarens uttal. Otve tydligt vittnar valet av **e**-runan om att en sänkning av y-vokalen har ägt rum. Runskriftens tecken för y-ljud har ristaren ju genom r. 43 **y** visat sig känna, men det har synbarligen inte passat hans uttal av ortnamnet. Inga andra medeltida belägg på detta ortnamn är registrerade i Ortnamnsarkivet i Uppsala. Att inskriften nära ansluter sig till ristarens uttal, framgår också av andra typiskt gotländska språkformer: *Gartrud*, *han* (f.), *hagga*, *stain*, *sen*. Om formen *sen* ack. sg. m. 'sin' se G 113 och där anförd litteratur. Ett **haga** förekommer också i G 55 Hemse k:a från 1459.

Inskriften G 174 är tyvärr inte som G 55 självdaterande. Det är tänkbart att den vänstra långsidans tomma skriftband har varit avsett att rymma en kalendarisk uppgift om den avlidnes dödsdag. Datering en är svårbedömd. Gravvården kan inte vara alltför tidig av grafiska och språkliga detaljer i texten att dö ma: de många binderunorna och de avancerade, ymnigt förekommande punkteringarna, klusilerna (r. 8, 10, 33; den egendomliga teckningen av *d*-ljudet i **bonða** är däremot svårförklarlig), formen *hustru* för äldre *husfroyia*, här efter tyskt mönster brukad som titel, och även namnet Gertrud, egentligen populärt först under senmedeltiden. Alla dessa tämligen unga drag innebär enligt min mening, att hällen har ristats tidigast omkring sekelskiftet 1400.

175. Väte kyrka

Pl. 31

Litteratur: F vid 271 B, W 79.

Gravsten med majuskeltext och en kort, sekundär runinskrift. Stenen ligger i norra delen av koret som den mellersta av de tre gravhällarna mellan altarestaden och korbänken.

Gravhällen har varit känd redan för C. G. Hilfelings och är registrerad av G. Lindström i Anteckningar om Gotlands medeltid 2 (1895) med nr 116. De oansenliga runorna innanför stenens skriftband observerades först av Alfred Edle. Denne meddelade sin iakttagelse till O. v. Friesen, som 1936 företog den första granskningen. E. Wessén redovisar den 1944.

Grå kalksten med skiftning i rödbrunt. Svagt trapetsoid form. Längd 2,18 m, bredd 0,89 – 0,85 m. Majuskelinskriften längs kanterna är synnerligen välformad och korset i mittfältet praktfullt. Majuskelinskriften lyder: + HIC : REQVIESCIT : OLAVVS : DE : YRTV : QVI : OBIIT : ANNO ... M.CC.XC.III : PRIDIE : KALS : MARCII [överstruket och ersatt med ett FEbr nedanför]: CV ... ANIMA : REQVIESCAT : IN : PACE : AMEN. Runinskriften är inristad med kniv i mittfältet, omedelbart under majuskelinskriftens början. Den är knappt 20 cm lång med 1,5 cm höga runor.

Inskrift:

hik rekuiescīt ǫ -
 5 10 15

»Hic requiescit O(lavus).»

Till läsningen: Runtecknen är ganska valhänt formade. Några av topparna skär skriftbandets inre ramlinje. Runföljden 1–10 är säker. R 11 är övre hälften av en huvudstav, förmodligen kort-**s** som tecken för **c**. Toppen av r. 13 är oklar. Detsamma gäller de båda eventuella bistavarna på 14 **o**. Av r. 15 återstår endast huvudstaven. I mellanrummen mellan orden är det osäkert, om det funnits skiljetecken.

O. v. Friesen har urskilt r. 1–13 och huvudstavarna i r. 14–15; E. Wessén r. 1–9 samt spår av ytterligare två runtecken.

Gravhällen har alltså lagts över Olov från Örter som dött den 31 januari 1294. Ortnamnet är bevarat på gården 2,5 km SV om kyrkan. Från vilken tid runinskriften, som sålunda är en direkt transkription av majuskelinskriftens inledning, stammar är svårt att uttala sig om. Genom att ramlinjen skär runornas huvudstavar skulle man kunna frestas tro, att runinskriften är äldre än majuskelinskriften, men detta är av många skäl orimligt, först och främst på grund av placeringen direkt under majuskeltexten och runristningens improviserade karaktär. Men helt visst är den medeltida.

176. Väte kyrka

Pl. 31

Litteratur: W 82 b.

Gravstensfragment med runinskrift. Det är första gången noterat av E. Wessén 1961 och förvaras i sakristian. Stenens tidigare öden är okända.

Ljusgrå kalksten. Längd 51 cm, bredd 25 cm, tjocklek 10 cm. Runornas höjd 5–6 cm. Gravstenen har haft trapetsoid form. Det bevarade fragmentet förefaller snarast att vara huvudändans vänstra del med in-